

UTFLYKTSGUIDE: **Ájlisvárre**

Höjd 720 m ö.h. WGS84 66°19'21.9"N 18°4'12.1"E SWEREF99 TM 7359262, 637530

Ájlisvárre ligger ett i kulturlandskap i Piteälvområdet med en lång och intressant historia. Den ena toppen är enligt sägnen en gammal samisk offerplats med en seite.

Hur man tar sig dit: 38 km från Arjeplog i riktning mot Norra Bergnäs. Strax efter byn Hällnäs, sväng vänster in på en skogsbilväg. Gör gärna en utskrift av Lantmäteriets fjällkarta innan avresa eller ta med annan. Skyltar saknas. Kör skogsbilvägen 1,1 km till vägens slut där det går bra att parkera.

Höjd: 720 m ö.h.

Avstånd till toppen: 1,5 km. Alternativt 2,7 km.

Vandring: Lätt och medelsvår. Några partier är branta. Vi rekommenderar vandring från den östra sidan, men det går också bra att gå upp från den västra. Denna sträcka är dock längre.

Skydd: Inget.

Utrustning: Vid torrt väder kan man gå torrskodd i gymnastikskor. Ta gärna med vatten, det finns ingen bäck under vandringen. Det finns en liten tjärn på toppen. Tag gärna med karta och kompass på turen.

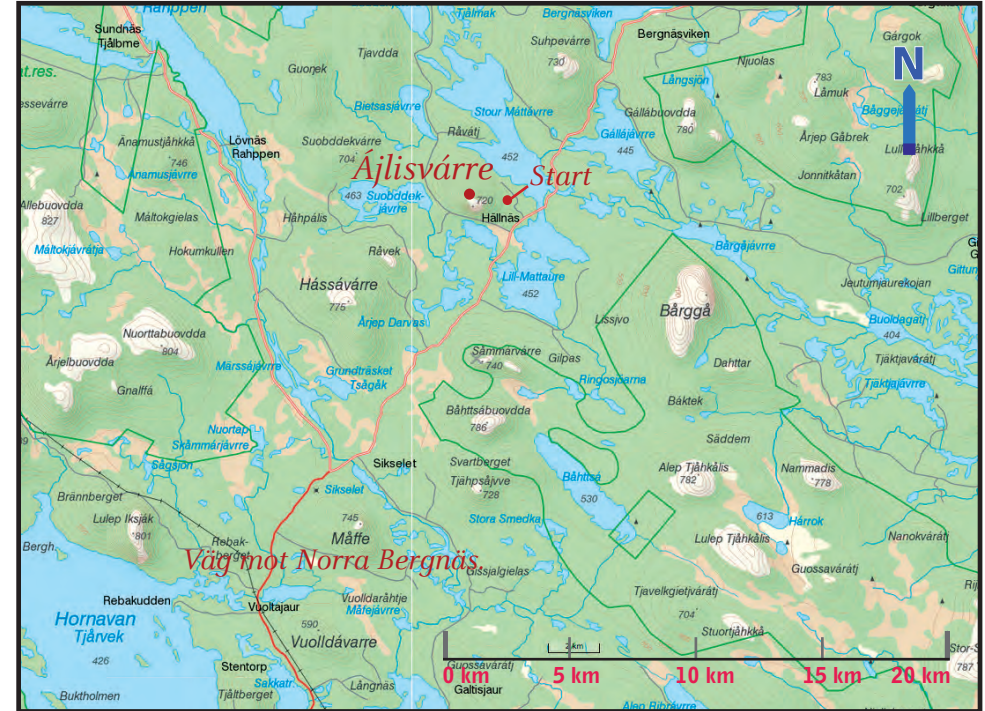
Natur: Från startpunktens tallskog med blåbär, lingon och kråkbär, där det har skett viss avverkning och plantering, till blandskog längs branterna närmast toppen med tall, gran och fjällbjörk. Högst upp på toppen samsas sten och större klippblock med bland annat fjällhedens mossor, lågt växande dvärgbjörk och lappljung.

Utsikt: Från Ájlisvárre höjd ser man ett vidsträckt landskap omgivet av små och större sjöar. I norr breder mäktiga fjällmassiv ut sig. Seijdvárre – med toppar på 800–900 m ö.h. – och Rásska 1 456 m ö.h och Vadnjalis 1 514 m ö.h.

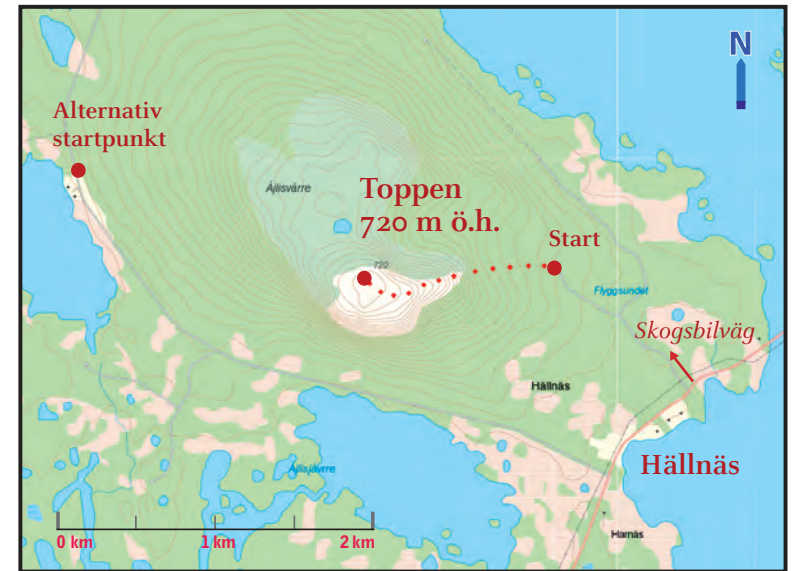
Djur: Kring Ájlisvárre finns älg, ren, räv och i mycket sällsynta fall kan man få syn på björn, lo och järv. I det vattenrika älvmrådet var uter tidigare vanlig. Från 1960-talet och framåt minskade stammen drastiskt, troligen på grund av jakt och miljögifter. Utterstammen är dock nu på god väg att återhämta sig också i Piteälvområdet.

Vid foten av Ájlisvárres finns blandad skog.

Ájlisvárre bjuder på spännande stenblock och klippor.

Fåglar: Med litet tur kan man få syn på kungsörn, pilgrimsfalk eller fjällvråk. Andra fåglar som finns i skogarna är tjäder, orre, tornfalk, lavskrika (som på arjeplogsmål kallas för *gagsagka*), björktrast, bergfink, talltita och grönfink för att nämna några.

Fiske: Piteälven har i alla tider varit känt för sitt fina fiske, framför framförallt av harr. Strömmarna mellan Skierfajaure och Saddajaure – som ligger i närheten av Äjlisvärre med det mäktiga Apmo-fallet – är fina fiskevatten, där det förutom harr finns en storvuxen stam av öring. Strömmarna mellan Vuolvojaure och Jäknajaure är dock mest omtalade, inte minst genom fiskeexperten Gunnar Westrins skildringar av området:

”Här lever mängder av nattsländelarver och puppor, grundstommen för piteälvsharrarnas föda. Det finns ingen storälv i norr som kan visa upp en sådan variation av nattsländor som denna genuina storälv i hjärtat av den norrbottniska taigaskogen”. Han skriver vidare:

”Förutom ett rikt harrliv döljer sig också augustinätternas vidunderliga storöringar. Jätteöringar över tio kilo har tagits, och varje år får sportfiskare chanserna att tampa med ordentliga öringar”.

Fiskeguide: *Arjeplog – en guide till ett fiskeparadis* finns på Turistbyrån eller www.arjeplog.se.

Utsikt från Äjlisvärres nordöstra sida med sjön Stor-Mattaure och fjällområdet Siejdvärre.

En glimt historia: Piteälvområdet är ett kulturlandskap med en lång och intressant historia. Här finns lämningar från stenålder och framöver. Samerna har vandrat i älvsområdet och i fjällen med sina renar i många hundra år. Den nordligaste toppen av tre på Äjlisvärre anser många – som bor eller har bott i området – vara en gammal offerplats med en seite. En sådan brukar utmärkas av en speciellt utformad sten eller klippa. Kulten kring seitar upphörde i samband med samernas kristnande på 1600-talet. Många seitar förstördes genom myndigheternas och prästernas ingrepp. Idag finns ingen kvar på Äjlisvärre.

I modern tid är toppen mest känd för att man brukar gå upp till den under midsommarhelgen.

FOTO PRIVAT VIVI-ANNE LESTANDER

En speciellt levnadsöde är jojkaren Margreta Nilsdotter Snuonk (1865–1957). Hon gifte sig 1887 med Lars Bengtsson. Många av parets ättlingar finns idag i Piteälvområdet. Margreta Bengtsson blev vida känd för sina jokkar. De kunde handla om personer, livet och – som i det här fallet – flickor som vallar renar: *”Ja, forna tiders vallarflickor de tröttnade inte, inte somnade de heller, inte var de rädda för att få skor och skoband nedblötta, inte lät de hindra sig av någonting, utan de bara vallade och jokkade valla valla”*.

Serien med utflyktsguider utges av Arjeplogs kommun med statligt stöd till lokala naturvårdsprojekt (LONA) förmedlade av Länsstyrelsen i Norrbotten. Använd gärna fjällkartan för att planera dina utfärder: www.kso2.lantmateriet.se. Guiderna finns här för nedladdning: www.arjeplog.se/utflyktsguider. Arjeplogs kommun © Lantmateriet, Geodatasamerkan.

Utsikt från Äjlisvärres norra sida. Närmaste topp är Suobddekäjvve 704 m ö.h. Nordväst om denna ligger sjöarna Rahppen och Låbbås.

Varje holme, vik, grund och djup har oftast ett namn som sällan syns på kartblad: Rappen-kalles, Rävåtgudden, Larses more, Rackgrunne och Trolltjänna för att nämna några. Rappen-Labbas intresseförening har kartlagt namn kring sjöarna och därmed bevarat ett kulturarv som annars riskerar att falla i glömska.

Vid Vuojatkåtan i Sundnäs vid sjön Rahppen finns en anslagstavla med karta uppsatt med terrängnamnen utmärkta.

Källor: *Muntliga, Nationalencyklopedin och Magasin Silvervägen 2014.*

Övernattning: Stugor, rum och camping finns närmast i Arjeplog. Kontakta Arjeplogs turistbyrå för mer information.

Välkommen kontakta Turistbyrån i Arjeplog! Silvermuseet, Guld Klas torg 938 31 Arjeplog Tel. 0961-145 20 turist@arjeplog.se www.arjeplog.se

Vad innebär allemansrätten?

Den unika allemansrättens grundregel är **inte störa – inte förstöra**. Här något att tänka på:

- Du får du vandra nästan överallt förutom på tomter, planteringar och vid bostadshus.
- Elda helst på färdig eldplats och inte vid torr väderlek eller hård vind. Det är inte tillåtet att använda vindfällan eller hugga eller såga ner träd eller buskar eller ta ris, grenar eller näver från levande träd.
- Du får inte jaga, störa, fånga eller skada djur, ungar, bon eller ägg. Hundar får inte vara lösa tiden 1 mars till 20 augusti när djuren har ungar. De ska hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt och ren.

• I Arjeplogs fjäll och skogar behövs särskild hänsyn till renskötseln. Upplev renarna på avstånd. Respektera renskötarnas arbetsplatser och privatliv vid visten och renhagar. Om du hamnar i en renflyttning håll dig undan och gör så lite väsen av dig som möjligt tills hjorden passerat.

• Du får fritt plocka vilda blommor, bär och svamp. Kolla först vilka växter som är fridlysta. I reservat eller nationalpark gäller särskilda bestämmelser. Att knacka loss sten ur berg eller hugga in sitt namn i berghällar är inte tillåtet. Enstaka mindre lösa stenar kan man plocka med sig.

• Ser Du skräp i naturen – ta gärna med det!

Källa: www.naturvardsverket.se.

Ladda gärna ned broschyren: "Fridlysta växter och djur i Sverige" (2012).

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av Europas allra mest värdefulla naturområden. I Arjeplogs kommun finns 22 områden däribland Akkelis, Björknäs, Daita, Granberget, Hornavan-Sädvajaure, Laisdalen, Laisälven, Långsjön-Gåbrek, Märkberget, Nimtek, Pieljekaise, Piteälven, Rakåive, Ramanj, Ståkke-Bårgå, Sulitelma, Tjeggelvas, Tjålmejaure, Udtja, Veddek och Yrafadeltat.